

Hverdagsmatte

Praktisk regning for voksne

Del 4 Kjøp og salg

Innhold

Del 4, Kjøp og salg

Overslag	1
Handle på tilbud	5
Handle frukt	8
Kassalapper	10
Salg	13
Moms	14
Spise ute	15
Morten kjøper på avbetaling (dialog)	16
På postkontoret	17

Overslag

Når vi vil finne ut omtrent hvor mye noe koster, kan vi gjøre et **overslag**. Vi kan også gjøre et overslag når vi vil finne ut omtrent hvor mye noe veier eller hvor lang tid vi bruker på en reise.

Oppgave 4.1 Snakk sammen. (★)

- a) Hva betyr det å gjøre et overslag?
- b) Pleier du å gjøre overslag når du handler?
- c) Når er det praktisk å bruke overslag?

Eksempel

I butikken ser vi ofte priser som 9,90 kr, 18,50 kr, 21,90 kr eller 34,50 kr. Det blir enklere å regne ut hvor mye vi skal betale om vi bruker hele tall.

9,90 kr er omtrent 10 kr.

18,50 kr er omtrent 20 kr.

21,90 kr er omtrent 20 kr.

34,50 kr er omtrent 35 kr.

Oppgave 4.2 Se på bildene og svar på spørsmålene. (★)

Vi skal kjøpe smør, ost og brød.

15,50 kr

38,50 kr

26,50 kr

- a) Omtrent hvor mye penger trenger vi?

En pakke smør koster omtrent _____ kr

En pakke ost koster omtrent _____ kr

Et brød koster omtrent _____ kr

Vi trenger omtrent _____ kr

b) Regn ut akkurat hvor mye vi må betale.

En pakke smør koster akkurat _____ kr

En pakke ost koster akkurat _____ kr

Et brød koster akkurat _____ kr

Vi må betale akkurat _____ kr

c) Vi betaler med 100 kr. Hvor mye får vi tilbake? _____ kr

Oppgave 4.3 Se på bildene til oppgave 4.2 og svar på spørsmålene. (★)

Vi skal kjøpe 3 pakker smør, 1 ost og 2 brød.

a) Finn ut omtrent hvor mye penger vi trenger.

3 pakker smør koster omtrent _____ kr

1 ost koster omtrent _____ kr

2 brød koster omtrent _____ kr

Vi trenger omtrent _____ kr

b) Regn ut akkurat hvor mye vi må betale.

3 pakker smør koster akkurat _____ kr

1 ost koster akkurat _____ kr

2 brød koster akkurat _____ kr

Vi må betale akkurat _____ kr

c) Vi betaler med 200 kr. Hvor mye får vi tilbake? _____ kr

Oppgave 4.4 Se på bildene og svar på spørsmålene. (★★)

Vi skal kjøpe juice, brun-ost og rømme.

17,90 kr

60,00 kr

16,60 kr

- a) Finn ut omtrent hvor mye penger vi trenger. _____ kr
- b) Regn ut akkurat hvor mye vi må betale. _____ kr
- c) Vi betaler med 100 kr. Hvor mye får vi tilbake? _____ kr

Oppgave 4.5. Se på bildene til oppgave 4.4 og svar på spørsmålene. (★★)

Vi skal kjøpe 10 kartonger juice, 1 brun-ost og 3 begre rømme.

- a) Finn ut omtrent hvor mye penger vi trenger. _____ kr
- b) Regn ut akkurat hvor mye vi må betale. _____ kr
- c) Vi betaler med 500 kr. Hvor mye får vi tilbake? _____ kr

Oppgave 4.6 Vi handler disse varene: (★★)

3 liter melk til 11,90 kr per liter

2 kg epler til 19,00 kr per kg

3 flasker brus til 14,90 kr per flaske

2 pakker kjøttdeig til 31,90 kr per pakke

a) Varene koster omtrent _____ kr til sammen.

b) Er 200 kroner nok? Sett X. ☐ Ja ☐ Nei

Oppgave 4.7 (★★)

a) Hva må vi betale hvis vi kjøper et brød til 19,90 kr? _____ kr

b) Hvor mange brød til 19,90 kr må vi kjøpe for å spare 1 krone? _____

Oppgave 4.8 Gjør et overslag. Er dette riktig? Sett X. (★★)

a) 5 brød à 18,90 kr koster mer enn 100 kr. ☐ Ja ☐ Nei

b) 5 liter melk à 11,90 kr per liter koster mindre enn 50 kr. ☐ Ja ☐ Nei

Ord-forklaring

ordinær pris
vanlig pris

Handle på tilbud

Mange butikker har varer på tilbud hver uke. Prisen kan også være lavere hvis vi kjøper mye av samme slag. Det kan for eksempel være billigere å kjøpe en sekk med 10 kg ris enn 1 kg ris 10 ganger. Når vi kjøper varer på tilbud, sparer vi penger. Vi sparer forskjellen mellom **ordinær pris** og tilbuds-pris.

Oppgave 4.9 Snakk sammen. (★)

- Pleier du å kjøpe varer på tilbud?
- Hva er lurt å tenke på når du handler på tilbud?

Noen butikker har egne tilbuds-aviser. Andre butikker setter inn annonser i avisen. Her er noen tilbud fra en COOP-avis.

 22⁹⁰ La Mia pizzeria Raki Italiensk pizza 275 g, mozzarella 310 g eller Italiensk salami 270 g. Pr. stk Ordinær pris 29⁷⁰	 34⁹⁰ Nescafe brasero 200 g glass Ordinær pris 54⁰⁰	 18⁹⁰ Heinz tomatketchup 1 kg Ordinær pris 24⁹⁰	 6⁹⁰ Coop makrellfilet 1/3 boks Ordinær pris 7⁷⁰
--	---	---	--

Oppgave 4.10 Se på annonsene. Skriv opp navnet på varen, ordinær pris og tilbuds-pris i tabellen. Regn ut hvor mye vi sparer hvis vi kjøper varene på bildet. (★★)

Navn på varen	Ordinær pris	Tilbuds-pris	Jeg sparer
Til sammen			kr

Oppgave 4.11 Se på en tilbuds-avis eller annonse. (★★)

Regn ut hvor mye vi kan spare hvis vi velger ut 3 tilbuds-varer. (Se oppgave 4.10).

Oppgave 4.12 Snakk sammen. Svar på spørsmålene. (★/★★)

- a) I mange annonser står det også kilo-pris.
Hvorfor?

- b) Hva betyr **Ord. pris 16,50**?
-

- c) Hvor mye kan vi spare per pakke kaffe?
-

- d) Hva betyr **før 249,-**?
-

- e) Er det riktig at lampa er satt ned med 50 %?
-

Oppgave 4.13 Se på bildene og svar på spørsmålene. (★★)**21,00 kr****30,00 kr****49,00 kr**

a) Posen med 3 kilo poteter koster 21 kr.
Hvor mye koster 1 kg poteter hvis vi kjøper 3-kilos posen? _____

b) Hvor mye koster 1 kg poteter hvis vi kjøper 5-kilos posen? _____

c) Hvor mye koster 1 kg poteter hvis vi kjøper 10-kilos posen? _____

d) Hvilken pose er det lurt å kjøpe hvis vi spiser mye poteter? _____

Oppgave 4.14 Se på bildet og svar på spørsmålene. (★★)**12,50 kr**

a) 1 kg sukker koster 12,50 kr. Hvor mye koster 10 en-kilos pakker sukker? _____

b) 10 kilo sukker koster 99 kr. Hvor mye koster hver kilo sukker i en 10-kilos pakke? _____

c) Hvor mye lavere blir prisen per kg hvis vi kjøper pakken med 10 kg? _____

d) Hvor mye dyrere blir det hvis vi kjøper 10 en-kilos pakker enn 1 pakke med 10 kg? _____

99,00 kr

Handle frukt

Oppgave 4.15 Se på bildet. Sett inn riktig ord i setningene. (★)

billigere, dyrere

- a) 1 kg epler er _____ enn 1 kg appelsiner.
- b) 1 kg bananer er _____ enn 1 kg epler.

Oppgave 4.16 Se på bildet og svar på spørsmålene. (★★)

- a) Hvor mye koster 1 kg epler? _____
- b) Hvor mye mer koster 1 kg epler enn 1 kg bananer? _____
- c) Hvor mye mindre koster 1 kg appelsiner enn 1 kg epler? _____
- d) Hvor mye koster frukten damen på bildet vil kjøpe? _____
- e) Har damen på bildet nok penger til frukten? _____

Oppgave 4.17 (★)

a) Gå i butikken og finn ut:

1 kg appelsiner koster _____

1 kg bananer koster _____

1 kg epler koster _____

b) Bruk en vekt og finn ut:

1 appelsin veier _____

1 banan veier _____

1 eple veier _____

c) Regn ut.

Det går _____ appelsiner på 1 kilo.

Det går _____ bananer på 1 kilo.

Det går _____ epler på 1 kilo.

d) Regn ut.

En appelsin koster _____

En banan koster _____

Et eple koster _____

e) Andrea har 75 kroner. Har hun råd til 6 appelsiner, 3 bananer og 8 epler? _____

Kassalapper

Den minste mynt-enheten i Norge er 50 øre. Når vi betaler i butikken blir beløpet avrundet til nærmeste hele 50 øre.

Ord-forklaring

sum
svaret på et pluss-stykke,
til sammen

God Mat	
RØKT LAKS	22,90
RUGBRØD	29,90
LETTMELK	8,80
JARLSBERG OST	39,50

SUM	71,10
Å BETALE	71,00
KONTANT	200,00
Tilbake	-129,00
Avrunding	0,10
VELKOMMEN IGJEN!	

Her er beløpet rundet ned med 10 øre fra **71,10 kr** til **71,00 kr**. Det vil si at vi må betale **71 kr**.

God Mat	
SALAT 400G	24,90
POTETSALAT	18,90
KYLLINGKJØTT	22,84
KYLLINGKJØTT	34,15
HERMETIKK	32,50

SUM	133,29
Å BETALE	133,50
KONTANT	200,00
Tilbake	-66,50
Avrunding	-0,21
VELKOMMEN IGJEN!	

Her er beløpet rundet opp med 21 øre fra **133,29 kr** til **133,50 kr**. Det vil si at vi må betale **133,50 kr**.

Oppgave 4.18 Fyll inn i tabellen. Hva må vi betale? (★)

Kassa-lappen viser	Å betale	Avrunding
a) 23,90 kr	kr	øre
b) 202,20 kr	kr	øre
c) 94,60 kr	kr	øre

Oppgave 4.19 Fyll inn i tabellen. Hva må vi betale og hva får vi tilbake? (★)

Kassa-lappen viser	Å betale	Tilbake på 200 kr
a) 49,64 kr	kr	kr
b) 78,38 kr	kr	kr
c) 155,15 kr	kr	kr

Oppgave 4.20 Regn ut summen, hva vi skal betale, hva vi får tilbake og avrunding. Skriv inn svarene på kassa-lappene. (★★)**Eksempel****God Mat**

MARGARIN	22,60
SAUS	8,20
LETTMELK	8,60
KANEL MALT	4,00

SUM	<u>43,40</u>
-----	--------------

Å BETALE	<u>43,50</u>
----------	--------------

KONTANT	100,00
---------	--------

Tilbake	<u>56,50</u>
---------	--------------

Avrunding	<u>- 0,10</u>
-----------	---------------

VELKOMMEN IGJEN!

a)

God Mat

CHAMPIGNON	8,73
OST	33,54
PAPRIKA RØD	8,79
KJØTTDEIG 700G	42,00

SUM	_____
-----	-------

Å BETALE	_____
----------	-------

KONTANT	100,00
---------	--------

Tilbake	_____
---------	-------

Avrunding	_____
-----------	-------

VELKOMMEN IGJEN!

b)

God Mat

BANAN	9,52
REKESALAT	16,90
EGG	22,90
DIVERSE	59,50

SUM _____

Å BETALE _____

KONTANT 200,00

Tilbake _____

Avrunding _____

VELKOMMEN IGJEN!

c)

God Mat

10x1,5L MIN.VANN	99,00
KNEKKEBRØD	19,80
GULROT 1 KG	8,95
CASTELLO OST	36,99

SUM _____

Å BETALE _____

KONTANT 500,00

Tilbake _____

Avrunding _____

VELKOMMEN IGJEN!

Oppgave 4.21 Snakk sammen. (★★)

Ta med egne kassa-lapper. Diskuter og sammenlikn.

Ord-forklaring**vare**

her: ting vi kjøper, for eksempel mat eller kjøle-skap

Salg

Når en **vare** er på salg, betaler vi ikke full pris for varen. Vi får avslag i prisen. Avslag er det samme som rabatt. Det betyr at vi betaler mindre for varen enn det den har kostet før.

Oppgave 4.22 (★)

Vaske-maskinen er på salg.

Hva koster vaske-maskinen nå? _____

~~kr 5 000,-~~

-50%

Oppgave 4.23 (★)

Vi får 10% rabatt på støv-sugeren.

a) Hvor stor er rabatten i kroner? _____

b) Hva blir ny pris på støv-sugeren? _____

~~kr 1 500,-~~

Oppgave 4.24 (★)

Kjøle-skabet koster 1 500 kr på tilbud.

Hvor mange prosent rabatt får vi på kjøle-skabet? _____

~~kr 3 000,-~~

Oppgave 4.25 (★★)

Komfyren er på salg.

a) Hvor stort er avslaget i kroner? _____

b) Hva koster komfyren nå? _____

~~kr 6 000,-~~

-60%

Oppgave 4.26 (★★)

I en annonse står det «Alle TV-apparater – 30%».

Når vi kommer i butikken står det _____ →

Er dette riktig? Sett X.

☐ Ja

☐ Nei

~~Før kr 8 000,-~~

Nå kr 6 000,-

Moms

Moms er penger som for eksempel butikkene må betale til staten. Når vi handler varer, står det på kassa-lappen hvor mye moms vi betaler. Mat-momsen er 14 % i 2009. Andre varer kan ha 25 % moms. Noen varer og **tjenester** er uten moms.

Når vi handler mat i butikken, er momsen **med** i prisen. Skal vi reparere bilen, er prisen vi får oppgitt, ofte **uten** moms.

Pris uten moms + moms = den prisen du betaler

Eksempel

Prisen på en bil-reparasjon er 3000 kr. Momsen er 25 %.

25% av 3000 kr = 750 kr

Vi må betale 3000 kr + 750 kr = 3750 kr for bil-reparasjonen.

Ord-forklaringer

moms

mer-verdi-avgift

tjeneste

noe vi kjøper, for eksempel reparasjon av bil eller bruk av telefon

Oppgave 4.27 (★★)

En bil koster 200 000 kr uten moms. Momsen er 25 %.

a) Hvor mye er 25 % av 200 000 kr? _____

b) Hvor mye må vi betale for bilen? _____

Oppgave 4.28 Snakk sammen. (★)

Se på bildene og svar på spørsmålene.

a) Hva betyr **inkl. mva**? _____

b) Hva betyr **u/mva**? _____

Spise ute

Familien Lange består av mann, kone, en sønn på 12 år og en datter på 5 år. De er sultne etter en handle-tur i byen og går på McBurger for å spise.

Dobbel hamburger	36 kr	Brus	13/16/18 kr
Osteburger	13 kr		(liten/mellom-stor/stor)
Kylling-biter (6 st)	36 kr	Is-dessert	11 kr
Pommes frites	13/17/20 kr	Kaffe	9 kr
	(liten/mellom-stor/stor)	Muffins	9 kr

McBurger meny 60 kr

Dobbel hamburger, mellom-stor pommes frites og mellom-stor brus.

McBurger barn 42 kr

Osteburger, liten pommes frites og liten brus + leke.

Oppgave 4.29 Se på prisene og regn ut. (★★)

- Far bestiller en dobbel hamburger, en stor pommes frites, en stor brus og en kopp kaffe. Hvor mye koster det til sammen? _____
- Mor bestiller 6 kylling-biter, en mellom-stor pommes frites, en liten brus, kaffe og en muffins. Hvor mye koster det til sammen? _____
- Sønnen velger en McBurger meny og en is-dessert. Hvor mye koster det til sammen? _____
- Datteren får en McBurger barn og en is-dessert. Hvor mye koster det til sammen? _____
- Hvor mye koster maten for hele familien til sammen? _____
- Hvor mye koster en McBurger meny? _____
- Hvor mye koster det hvis vi kjøper en dobbel hamburger, en mellom-stor pommes frites og en mellom-stor brus hver for seg? _____
- Hvor mye sparer familien på at sønnen velger en McBurger meny? _____

Morten kjøper på avbetaling

Morten trenger nytt kjøle-skap, men har ikke penger å betale med. I avisa ser han en annonse om hvor han kan kjøpe kjøle-skap på **av-betaling**. Morten går til butikken og snakker med en selger.

Morten: Hei. Jeg trenger et nytt kjøle-skap. Jeg ser dere har et kjøleskap på tilbud til 4 000 kr.

Selgeren: Ja, det er riktig.

Morten: Jeg så i annonsen at jeg ikke måtte betale alt på en gang?

Selgeren: Ja, vi har en av-betalings-ordning. Du kan betale 408 kr per måned i 12 måneder.

Morten: Da betaler jeg jo 4 884 kr til sammen!

Selgeren: Ja, det koster litt ekstra å kjøpe på av-betaling. Det er jo et lån som du må betale for.

Morten: Jeg har lite penger nå, så jeg må ta det på av-betaling. Neste gang jeg skal kjøpe noe nytt, skal jeg prøve å spare pengene først.

Selgeren: Det lønner seg å betale med en gang. Men alle må jo ha kjøle-skap.

Morten: Det er sant. Takk for hjelpen.

Selgeren: Bare hyggelig.

Ord-forklaring

av-betaling
når vi betaler litt om gangen

Oppgave 4.30 (★★)

- a) Farid kjøper en TV på av-betaling. Han betaler 425 kr hver måned i 18 måneder. Hvor mye betaler han for TV-en? _____
- b) TV-en koster 6 000 kr kontant. Hvor mye dyrere er det for Farid å kjøpe TV-en på av-betaling? _____

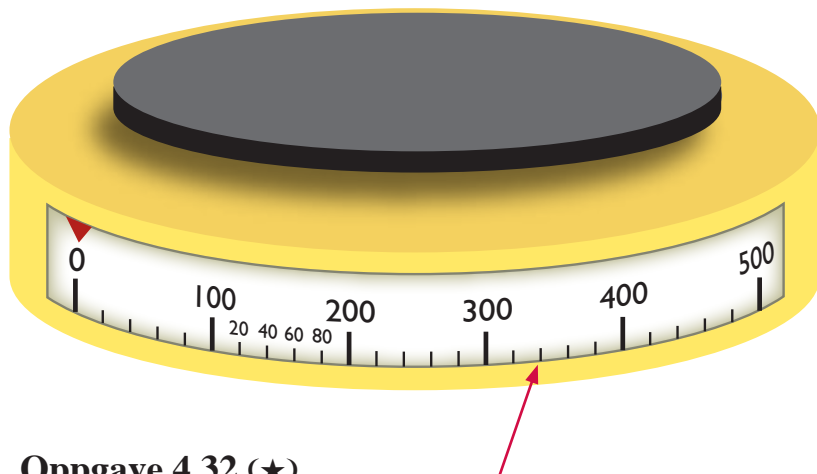
Oppgave 4.31 (★★)

Sofie kjøper en komfyr til 5 000 kr. Hvis hun betaler 275 kr ekstra, kan hun få betalings-utsettelse i 4 måneder. Det betyr at hun kan vente med å betale i 4 måneder. Hvor mye betaler Sofie til sammen? _____

På postkontoret

Når vi skal sende brev i posten, kan vi kjøpe ferdig-frankerte konvolutter eller betale etter vekt.

A-post koster mest og kommer fort fram. I Norge tar det ca. 1 døgn fra brevet er sendt til det kommer fram. B-post tar ca. 3 døgn. Posten tar lengre tid, men er billigere å sende.

Dette er en tegning av en brev-vekt. Vekten viser antall gram. Mellom hver strek er det 20 gram.

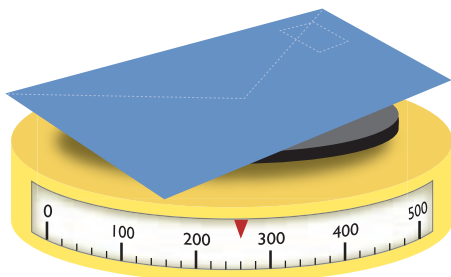
Oppgave 4.32 (★)

Se på tegningen. Hvor mange gram peker pilen på? _____

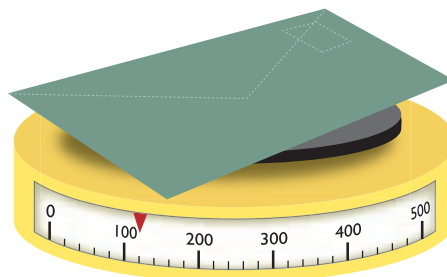
Oppgave 4.33 (★)

Se på bildene. Hvor mye veier brevene?

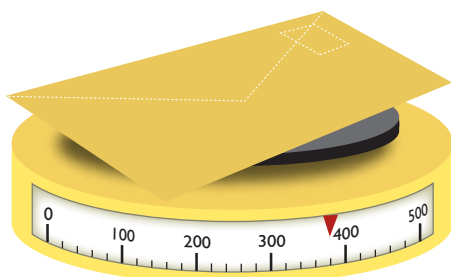
a)

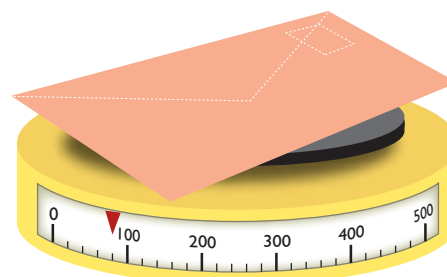
Det blå brevet veier _____ gram.

Det grønne brevet veier _____ gram.

Det gule brevet veier _____ gram.

Det rosa brevet veier _____ gram.

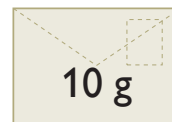
- b) Hvilket brev veier minst? _____
- c) Hvilket brev veier mest? _____
- d) Veier det rosa brevet mindre enn det blå brevet? _____
- e) Veier det grønne brevet mer enn det gule brevet? _____
- f) Hvor mye veier alle brevene til sammen? _____
- g) Hvor mye mer veier det gule brevet enn det grønne brevet? _____
- h) Hvor mye mindre veier det rosa brevet enn det blå brevet? _____

Brevet veier **lite**.
Brevet er **lett**.

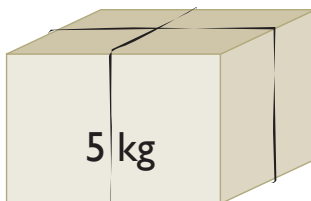
Dette brevet veier **mindre**.
Dette brevet er **lettere**.

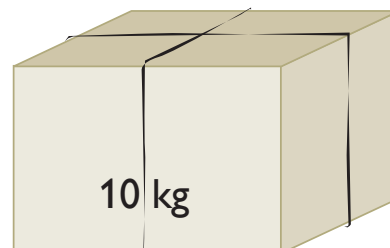
Dette brevet veier **minst**.
Dette brevet er **lettest**.

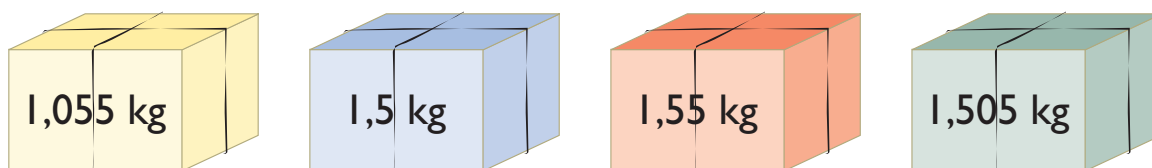
Pakken veier **mye**.
Pakken er **tung**.

Denne pakken veier **mer**.
Denne pakken er **tyngre**.

Denne pakken veier **mest**.
Denne pakken er **tyngst**.

Oppgave 4.34 Her er fire pakker. Pakkene har forskjellig vekt. (★★★)

a) Hvor mange kilo og hvor mange gram veier pakkene?

Eksempel

Den gule pakken veier 1 kg og 55 g

Den blå pakken veier _____ kg og _____ g

Den rosa pakken veier _____ kg og _____ g

Den grønne pakken veier _____ kg og _____ g

b) Hvilken pakke veier minst? _____

c) Hvilken pakke veier mest? _____

d) Hvor mye veier alle pakkene til sammen? _____

e) Er den gule pakken tyngre enn den rosa pakken? _____

f) Er den blå pakken lettere enn den grønne pakken? _____

g) Hvor mye mer veier den rosa pakken enn den grønne pakken? _____

h) Maria skal sende 4 gule pakker, 3 blå pakker, 2 rosa pakker og 1 grønn pakke.

Hvor mange pakker har Maria? _____

Hvor mye veier alle pakkene til sammen? _____

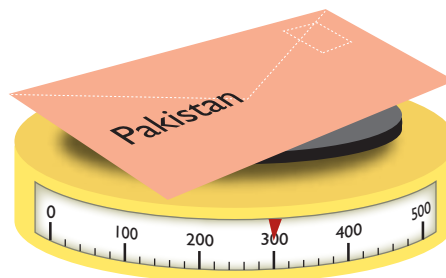
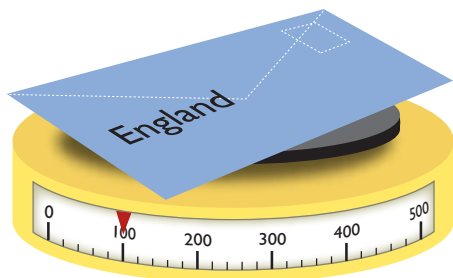
Oppgave 4.35 (★/★★)

Tabellen viser hvor mye det koster å sende egen-frankerte brev eller post-kort med A-post.

Porto 2009 (kroner)		A-post	
Brev og post-kort	Norge	Europa	Verden for øvrig
Til og med 20 g	8,00	10,00	12,00
Til og med 50 g	12,00	14,00	23,00
Til og med 100 g	15,50	18,00	33,00
Til og med 350 g	25,00	40,00	65,00
Til og med 1 000 g	60,00	90,00	155,00
Til og med 2 000 g	130,00	175,00	265,00

Eksempel

Det koster 18 kr å sende et brev som veier 80 g til Sverige.

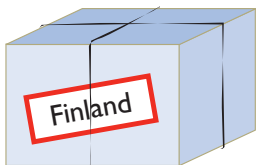

- Det blå brevet veier _____ g. Det rosa brevet veier _____ g.
- Vi skal sende det blå brevet til England. Hvor mye koster det? _____
- Vi skal sende det rosa brevet til Pakistan. Hvor mye koster det? _____
- Hvilket av de to brevene er dyrest å sende? _____
- Det vil koste _____ kr å sende det blå brevet i Norge.
 Det vil koste _____ kr å sende det rosa brevet i Norge.
 Hvor mye vil det koste til sammen å sende begge brevene i Norge? _____ kr

Denne tabellen viser hva vi må betale for å sende pakker til utlandet med CarryOn Cash i 2009. Vi kan kjøpe emballasje som inkluderer porto, eller vi kan pakke inn pakkene selv. Når vi pakker inn pakkene selv, må vi betale en grunnpris på 250 kr og betale ekstra per kilo. Det er billigere å sende pakker til de fleste landene i Europa enn til andre steder i verden.

	Europa, ikke Færøyene og Grønland	Øvrige verden
Emballasje inklusiv porto (maks 10 kg)		
Pris, kr	340	480
Egen-emballerte pakker (maks 20 kg)		
Grunnpris, kr	250	250
Kilo-tillegg *), kr	12	72

*) Gjelder per **på-begynt** kilo. Hvis pakken veier 2,5 kilo, må vi betale for 3 kilo.

Eksempel

Vi skal sende en pakke som veier 2 kg til Finland.

Vi betaler $250 \text{ kr} + 2 \cdot 12 \text{ kr} = 250 \text{ kr} + 24 \text{ kr} = 274 \text{ kr}$.

Pris: 274 kr

Oppgave 4.36 Bruk tabellen og svar på spørsmålet. (★★)

Du skal sende 3 pakker til 3 forskjellige land. Pakkene har forskjellig vekt. Hva koster det å sende pakkene på billigste måte?

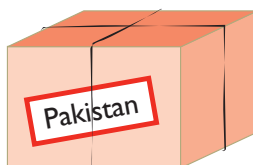
a)

3 kg

Pris: _____ kr

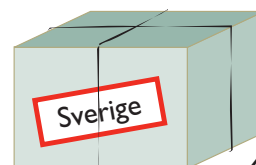
b)

6 kg

Pris: _____ kr

c)

4,4 kg

Pris: _____ kr